

KASBIY MA'NAVIYATNING O'ZIGA XOS PRINSIPLARI

Alimardonova Gulbadanbegim

Turon Universiteti

Pedagogika nazariyasi va tarixi mutaxassisligi

2-kurs magistranti

Annotatsiya. Mazkur tezisda kasbiy ma'naviyat tushunchasining mazmun-mohiyati, uning zamonaviy jamiyatdagi o'rni hamda kasbiy faoliyat jarayonida namoyon bo'ladigan o'ziga xos prinsiplari tahlil qilingan. Kasbiy ma'naviyat shaxsning axloqiy qarashlari, ijtimoiy mas'uliyati, kasbga sadoqati va insoniy qadriyatlarga munosabatini belgilovchi muhim omil sifatida yoritilgan. Shuningdek, kasbiy ma'naviyatning kasbiy kompetentlik, shaxs kamoloti va jamiyat taraqqiyotiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so'zlar: kasbiy ma'naviyat, kasbiy etika, axloqiy qadriyatlar, mas'uliyat, pedagogik mahorat, kasbiy kompetensiya, ma'naviy kamolot.

KIRISH. XXI asrda jamiyat taraqqiyoti, fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi inson kapitaliga bo'lgan ehtiyojni yanada oshirmoqda. Zamonaviy davrda mutaxassisdan faqat kasbiy bilim va amaliy ko'nikmalar emas, balki yuksak ma'naviyat, axloqiy barqarorlik va ijtimoiy mas'uliyat ham talab qilinmoqda. Shu sababli kasbiy ma'naviyat masalasi bugungi ta'lim tizimi va ilmiy izlanishlarning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Kasbiy ma'naviyat shaxsning kasbiy faoliyatga bo'lgan ongli munosabati, o'z vazifalarini vijdonan bajarishi, kasb etikasi me'yorlariga amal qilishi va jamiyat manfaatlarini ustuvor qo'ya olishi bilan tavsiflanadi. Ayniqsa, pedagogik faoliyatda kasbiy ma'naviyatning o'rni alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki ma'naviy tarbiya beruvchi shaxs sifatida ham namoyon bo'ladi. **KASBIY MA'NAVIYAT TUSHUNCHASI VA UNING MAZMUNI.** Kasbiy ma'naviyat — bu shaxsning kasbiy faoliyat jarayonida shakllanadigan ma'naviy, axloqiy, ijtimoiy va madaniy fazilatlar majmuidir. U mutaxassisning kasbiy faoliyatini insonparvarlik, adolat, halollik va mas'uliyat tamoyillari asosida tashkil etishini anglatadi. Kasbiy ma'naviyat quyidagi tarkibiy qismlardan iborat: kasbiy mas'uliyat; axloqiy me'yorlarga rioya qilish; kasbga sadoqat; ijtimoiy faollik; insoniy qadriyatlarga hurmat; kasbiy o'zini rivojlantirish. Kasbiy ma'naviyat shaxsning ichki dunyosi bilan kasbiy faoliyati o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlaydi.

KASBIY MA'NAVIYATNING O'ZIGA XOS PRINSIPLARI. 1. Insonparvarlik prinsipi. Kasbiy ma'naviyatning eng muhim tamoyillaridan biri insonparvarlik

hisoblanadi. Har qanday kasb vakili o'z faoliyatida inson manfaatlari, huquqlari va qadr-qimmatini hurmat qilishi zarur. Pedagogik faoliyatda insonparvarlik o'quvchi shaxsiga hurmat, uning qobiliyatlarini rivojlantirish va individual yondashuv orqali namoyon bo'ladi. 2. Mas'uliyat prinsipi. Kasbiy faoliyat natijalari uchun javobgarlikni his qilish mutaxassisning ma'naviy yetukligini belgilaydi. Mas'uliyat kasbiy qarorlarni ongli ravishda qabul qilish va ularning oqibatlarini anglashni talab etadi. Pedagog faoliyatida mas'uliyat quyidagilarni o'z ichiga oladi: ta'lim sifati uchun javobgarlik; tarbiyaviy faoliyatga mas'uliyat; shaxsiy namuna ko'rsatish. 3. Halollik va vijdonlilik prinsipi. Kasbiy ma'naviyatning asosiy mezonlaridan biri halollikdir. Halol mehnat, adolatli munosabat va vijdon asosidagi faoliyat mutaxassisning jamiyatdagi obro'sini oshiradi. Vijdonlilik quyidagi jihatlarida namoyon bo'ladi: vazifalarni sifatli bajarish; insoflilik; kasbiy majburiyatlarga sodiqlik. 4. Kasbiy kompetentlik prinsipi. Kasbiy ma'naviyat faqat axloqiy me'yorlar bilan cheklanmaydi. Mutaxassis muntazam ravishda o'z ustida ishlashi, yangi bilimlarni egallashi va kasbiy salohiyatini rivojlantirib borishi zarur. Bugungi kunda zamonaviy pedagog quyidagi kompetensiyalarga ega bo'lishi lozim: innovatsion fikrlash; raqamli savodxonlik; tadqiqotchilik qobiliyati; kommunikativ madaniyat. 5. Kasbga sadoqat prinsipi. Kasbga sadoqat mutaxassisning o'z kasbini qadrlashi va unga hurmat bilan yondashishida namoyon bo'ladi. Kasbga sadoqat quyidagilar orqali ifodalanadi: kasbiy burchni anglash; o'z faoliyatiga fidoyilik; kasbiy rivojlanishga intilish. 6. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik prinsipi. Zamonaviy mutaxassis milliy qadriyatlar va umuminsoniy tamoyillar uyg'unligini saqlay olishi zarur. Bu prinsip quyidagilarni o'z ichiga oladi: milliy madaniyatga hurmat; bag'rikenglik; ma'naviy merosni asrash; ijtimoiy hamkorlik.

PEDAGOGIK FAOLIYATDA KASBIY MA'NAVIYATNING AHAMIYATI. Pedagogik faoliyat ma'naviy mas'uliyat talab qiladigan kasblardan biridir. O'qituvchi bilim berish bilan bir qatorda jamiyatning kelajak avlodini shakllantiradi. Pedagogning kasbiy ma'naviyati quyidagilar orqali namoyon bo'ladi: o'quvchilar bilan axloqiy munosabat; pedagogik etika; kasbiy madaniyat; innovatsion faoliyat.

Shu bois pedagoglarni tayyorlash jarayonida ma'naviy tarbiya va kasbiy qadriyatlarni shakllantirish muhim vazifa sanaladi.

XULOSA. Kasbiy ma'naviyat zamonaviy mutaxassis shaxsini shakllantirishning muhim omillaridan biridir. Uning asosiy prinsiplari — insonparvarlik, mas'uliyat, halollik, kompetentlik, kasbga sadoqat va qadriyatlarga hurmat kasbiy faoliyat samaradorligini belgilaydi. Ayniqsa, pedagogik faoliyatda kasbiy ma'naviyatning rivojlanishi ta'lim sifatini oshirish, barkamol avlodni tarbiyalash va jamiyat

taraqqiyotiga xizmat qiladi. Shu sababli oliy ta'lim tizimida bo'lajak mutaxassislarning kasbiy ma'naviyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent.
3. Musurmonova O. Ma'naviyat asoslari. – Toshkent.
4. Azizxo'jayeva N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar. – Toshkent.)
5. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar.
6. Muslimov N. Kasbiy pedagogika. – Toshkent.
7. Jo'rayev R. Ta'lim menejmenti va pedagogik mahorat.
8. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.